

Gabriela
Adameșteanu

PROVIZORAT

Ediția a IV-a, definitivă

POLIROM
2017

Cuprins

Partea întâi

L'Air du Temps

Capitolul 1.	Lângă lacul cu pescari	9
Capitolul 2.	Petrecheri cu dans.	27
Capitolul 3.	Generația norocoasă	44
Capitolul 4.	Avertismentul	60
Capitolul 5.	Coincidențe	76

Partea a doua

Dosare de familie

Capitolul 6.	Țară mișcătoare și neașezată	93
Capitolul 7.	Ne vom întoarce într-o zi.	105
Capitolul 8.	Am început plivitul.	120
Capitolul 9.	Binele cu sila	135
Capitolul 10.	Rădăcinile unei boli cronice	155

Partea a treia

Anii tehnocraților

Capitolul 11.	Război pentru stagiari	175
Capitolul 12.	Anii de ucenicie ai unui tehnocrat.	193
Capitolul 13.	Weekenduri cu mama	211

Capitolul 14. Testul	229
Capitolul 15. Convergența sistemelor politice	245
Capitolul 16. Strategiile unui tehnocrat	263

Partea a patra

Era activiștilor

Capitolul 17. Vară indiană	277
Capitolul 18. Roluri	291
Capitolul 19. Minciuna prin omisiune	307
Capitolul 20. Moartea anunțată a Elefantului	322

Partea a cincea

Ziua cea mai lungă

Capitolul 21. Depresi	339
Capitolul 22. Jurnalul Letiției	354
Capitolul 23. Memoriile lui Hrușciov	367
Capitolul 24. Petrecere de adio	380
Capitolul 25. Accidentul	396

<i>Dosar de presă</i>	417
-----------------------------	-----

Iulian Iovănescu nu mințea că cea mai dragă rudă a lui, în afară de maică-sa, era verișoara Nelly. Fusesse singura din clanul Iovăneștilor care se purtase bine cu el atunci când venise pe tancurile sovietice. Copilăriseră împreună și, cu simțul ei practic, Nelly Olaru înțelesese spre ce mergeau lucrurile mai repede decât ceilalți, care întorceau cu dispreț spatele și lui Iulian, și minusculului Partid Comunist, aflat, după 23 August 1944, în căutare disperată de membri.

În schimb, Virgil nici în această lume, întoarsă pe dos, de după război nu dădea două parale pe *spionul bolșevic*, cum îl poreclise pe vărul Iulian. Nu-l credea nici când le spunea că, printr-un *om al lui*, le curățase dosarul de informațiile compromițătoare!

Ar fi putut să-l creadă, îl repezea Nelly, fiindcă și-a dormit toate nopțile, acasă, lângă ea, nu în subsolurile pline de apă de la Jilava, într-o grămadă de oameni scheletici, urât mirositori, plini de răni și ologi după bătaia la tălpi cu ranga! Foștii lui colegi de la Standard Oil/Stern fuseseră alergați pe cimentul ud ore întregi, dați cu capul de pereți și legați goi în lanțuri, la izolare, în celula fără lumină, fără căldură, ca să semneze declarația că sunt spioni anglo-americani! Și chiar prietenul lui drag, Traian Branea, murise sub anchetă!

Nu-mi mai aminti de asta, se supăra Virgil.

Atunci când Traian fusese arestat, se rugase degeaba de ea să intervină la vărul, *spion bolșevic*.

— Știi ceva, Virgile?! Cămașa e mai aproape de piele decât haina! Gândește-te că îmi mănânc creditul la el degeaba! Și nu crede că Iulian poate orice! Vrei să faci pentru un străin ce n-a fost în stare să facă pentru Sorana, care era vara lui, chit că își scoteau ochii pe tâmpenii politice?! Și cine a pus-o pe Sorana să trângăne că Vasile Stamatiu o să vină din munți să-și recunoască băiatul?! Dacă mă întrebi pe mine, Vasile nici nu s-a mișcat din Germania!

— Ori a murit pe front, în linia întâi, unde l-a trimis Antonescu.

Asta i-ar fi convenit cel mai mult lui Virgil. Și de ce n-ar fi așa? se întreba, amintindu-și discuția din biroul lui Caius, când el intervenise, fără succes, pentru naș Costică.

*

Sarcina Soranei fusese învăluită în mare discreție. Virgil încercase să o convingă să-i dea copilului un nume nelegat de trecut – de pildă, Sorin –, dar nu reușise decât să declanșeze o criză de nervi, cu plânsete și țipete: era copilul ei, numai și numai al ei, iar el – ultima persoană din lume care să aibă dreptul să-i dea vreun sfat. Micuțul, care la botez primise prenumele *martirilor legionari*, al lui Corneliu Codreanu și al lui Vasile Marin, moștenise albastrul special al ochilor – marca Iovăneștilor.

Sorana nu se putuse hotărî să-și ia lumea în cap atunci când Nelly, trimisă de Iulian, o avertizase că va fi arestată. Într-o stare de nebunie, i-l pusese în brațe pe micuțul Corneliu Vasile și o silise să jure cu mâna pe Biblie că va avea grijă de el, pentru că destinul ei n-a fost să fie mamă, ci martiră. Nelly se întorsese pe jos, tremurând, istovită, cu copilul congestionat de cât urlase pe drum. Fordul primit cadou de nuntă de la naș Costică fusese rechiziționat de colonelul sovietic încartiruit o vreme la ei.

Când depășea însă măsura la pahare, Virgil începea să se întrebe dacă nu cumva Sorana habar n-avusese ce-o aștepta și și-a lăsat copilul în grija lui Nelly doar pentru o jumătate de zi, așa cum făcea deseori, când nu-i mai suporta plânsul. Dar imediat începea să se închine, asupra lui să cadă păcatul cu care-și împovărase soția, bănuind-o că și-ar fi trimis vara la pușcărie doar ca să-i ia copilul, pentru care făcuse, de la naștere, o adevărată pasiune.

La urma urmei, Virgil știuse și el despre iminenta arestare a Soranei, dar, ca totdeauna, o lăsase pe soția lui să rezolve lucrurile grele. Nelly era născută să fie mamă, chiar dacă pântecul ei

era nefertil, Virgil simțea asta când se cuibărea lângă sâni ei, care și-au păstrat multă vreme forma, fiindcă nu a trebuit să alăpteze.

Era atât de plin de groază și remușcări când se gândea prin ce trecea Sorana, încât nu mai avea putere să se bucure că, din toată nenorocirea asta, copilul se alesese cu o familie normală și cu un nume, Sorin Olaru, care să nu poată fi *interpretat*. Iulian grăbise formele de adopție și l-a ajutat să-i schimbe fiului adoptiv nu numai numele, ci și cele două prenume, Corneliu Vasile.

Proaspeții părinți, Virgil și Nelly, știau deja că trecutul, care atârnă ca o sabie a lui Damocles asupra prezentului, trebuie mereu falsificat.

*

Sorana vorbise în dreapta și-n stânga despre Vasi, care va veni din Germania să-și recunoască fiul. Cum însă ar fi putut el să meargă la primărie și să-și pună copilul pe numele lui, fără să-l înhațe pe loc securiștii? Numai și din asta puteai să îți dai seama că Soranei îi fila o lampă, depresie postnatală sau schizofrenie? O făcea dinadins, ca să se răzbune pe Virgil, ori se mințea singură?

Trecuseră atâția ani de atunci, dar Virgil încă se mai lupta cu întrebările astea și-și astupa urechile atunci când Iulian, *spionul bolșevic*, îi șoptea că, într-adevăr, Stamatiu ar fi în țară, parașutat de americani – în Munții Semenic, în Rodna, prin Parâng.

Își amintea iar bocănitul cizmelor lui Vasi pe aleea pietruită a casei lui naș Costică și râsul sonor care îi dezvelea dinții albi și puternici. Îi vedea pletele negre, ușor rărite în creștet, care ajungeau până la cojocelul alb înflorat, buzunarul umflat de revolver al pantalonilor albi și, prin deschizătura cămășii de borangic, model țărănesc, crucea mare de aur acoperind cărlionții de pe piept.

Despre Sorana nu s-a mai auzit multă vreme nimic. Mătușa lui Nelly susținea că nici fiul ei, Iulian, nu îndrăznește să se intereseze

de soarta ei, tocmai pentru că erau rude, iar cazul era foarte grav. Virgil însă bănuia că bătrâna știa, dar nu mai vroia să spună familiei ororile pe care le auzise, ca să nu le crească antipatia față de fiul ei, omul comuniștilor.

După arestarea Soranei, agenții veniseră să-l ridice și pe Corneluș, dar nu-l găsiseră, se vede că, oricâte îndurase, ea nu le spusese nimic despre fratele ei, ascuns, se pare, într-un schit, la munte.

*

Genele îndepărtatului străbunic rus le-au dat Iovăneștilor, odată cu ochii transparenți, o exaltare de parcă ar fi scoși dintr-un roman de Dostoievski, cel puțin așa a fost Sorana, mormăia Virgil, și mai cerea un țoi de țuică.

— Cum de și-a pierdut mințile o fată ca ea după un golan ca Vasi? îl întreabă Virgil pe bărbatul nebărbierit, cu haină de dimie și căciulă neagră de miel, care bea alături de el la tejgheaua slinoasă a cârciumii.

Cum și-a putut pierde ea mințile și viața? Roșea ușor, dar, când s-a trezit cu ea în pat, fierbinte și tremurând toată, și el, la început, nu vroia nici s-o atingă, nu mai era de mult fecioară!

— Fiecare secundă a vieții lui Vasi este experiență și risc, de asta am vrut ca el să fie primul meu bărbat! se justifica atunci când îl presa să o lase pe Nelly și să fugă cu ea, unde?

Era întregă la cap Sorana? Exploziile ei de veselie, și ce dulce putea să fie, dar mai târziu cu părul vâlvoi și ochii rătăciți, cufundată zile întregi în rugăciuni și posturi, fără să se uite la bietul copilaș!

Doctorul care mergea la chefurile bandei de neisprăviți ai lui Iulian, cum dracu îl chema? are un lapsus, lepra de doctor spunea că schizofrenicii au minți strălucite și destule momente când par normali, dar fac crize mistice. A fost schizofrenică Sorana, așa cum striga la bețiile lor canalia de doctor care povestea

că e nimfomană și în închisoare i-a plăcut că era violată, sau doar avea o depresie netratată? Cum să crezi un gunoi ca doctorul ăsta care stătea cu ceasul în mână și le spunea gealaților care snopeau în bătaie un nenorocit când să se oprească dacă vor să nu le moară în mâini, așa cum s-a întâmplat cu prietenul lui drag, Traian?

Multe ar avea de întrebat Virgil, dar nu bolborosește decât: ea habar n-avea cum e el, dar îl iubea!

— Nu borî la mine, aici, porcu dracului! Du-te și borăște afară, strigă responsabilul de local și împinge mai departe țoiurile de țuică pe tejghea.

*

— Să nu dai nume la cărciumă, Virgil! îi repetă Nelly atunci când pleacă la ore. Fără povești și fără nume!

Și Virgil o ascultă pe Nelly a lui, pentru că ea e singura care nu a moștenit genele nebune ale Iovăneștilor. Să nu semene nici Sorinel al meu cu ei! Virgil se șterge de borătură și merge spre casă, clătănându-se. Și iar calculează zilele aceluia an îndepărtat, oricât ar bea, capul îi este mereu limpede la cifre și ele arată mereu același lucru, Vasi dispăruse de-un an de zile când el a început să meargă pe furie la Sorana. Și asta îl bucură și îl înspăimântă, așa cum l-au bucurat și l-au înspăimântat vorbele Soranei: când se întoarce Vasi, o să-i spun că e al lui, fiindcă la el mă gândeam când mă futeam cu tine...

Păzește-l, Doamne, pe copilul meu și iartă-mă, Doamne, pe mine, păcătosul, care i-am dat Soranei bani să-l dea afară și ea i-a aruncat în foc! Pentru că n-are cum să semene băiatul meu cu piaza rea de Vasi! bolborosește Virgil.

Și, oricât e de beat, știe că nu trebuie să spună, nicăieri, niciodată, vreun nume, nici să îl vadă cineva că se închină, așa că, atunci când trece prin fața unei biserici, își face cruce atingând cerul gurii cu limba.

— Pentru Vasi, alții au plătit oalele sparte! Iar Sorana, Dumnezeu s-o ierte, singură și-a mâncat capul! Și cu asta, basta!

Când vorbea acum despre vara ei, vocea lui Nelly avea un sunet metalic, era sătulă de poveștile vechi și uitase tot ce n-ar fi fost convenabil în noile vremuri. Ar fi negat cu înverșunare dacă cineva i-ar fi spus că, atunci când naș Costică a ajuns primar sub legionari, ea își făcuse planuri mari pentru cariera lui Virgil, numai că el, cu firea lui nehotărâtă, o tot scâldea: aici trebuie recunoscut că a nimerit-o.

*

Familia Olaru stătea noapte de noapte pe întuneric, cu porțile încuiate, cu urechea ciulită la zgomotul străzii, în timp ce agenți în civil, cu revolvere în mână, îmbrânceau în jeepul Securității Poporului bărbați buimăciți, cu hainele vraiste pe ei.

Dacă nu ar fi ars mai demult exemplarul din *Bunavestire*, Virgil tot ar fi făcut-o acum, când alimenta cu teancuri de ziare vechi și cărți ale autorilor epurați focul de sub cazanul din curte în care Nelly, ale cărei pretenții de viață coborau mereu, mesteca bulionul. Alături de P.P. Panaitescu, Cioran, Eliade și mulți alții, printre *deținătorii de condeie... care s-au folosit de pistolul german pus în ceafa poporului român*, denunțați în oficiosul țărănist *Dreptatea*, se afla și Constantin Noica, autorul articolului din *Bunavestire*.

Ieșind dimineața din casă cu hainele îngrijit periate și pălăria aranjată cochet de Nelly, Virgil Olaru dădea cu ochii de același afiș pus peste noapte: *Ana, Luca, Teo, Dej bagă spaima în burgheji!* Asta auzea strigat și la mitinguri, în timp ce încremenea, ore și ore, cu portretul lui Stalin, al Anei Pauker, al lui Gheorghiu-Dej, Vasile Luca sau Teohari Georgescu, cei care băgaseră spaima în el, în brațe. Nu lipsea de la nicio ședință, de la nicio lecție de limba rusă și de istoria Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice, iar colegii de serviciu împrumutau de la el cele mai